

Inspiratsiooni otsimas Järva ja Harjumaa kogukondades!

Kokkuvõtte koostas Eha Paas, kaldkirjas on toodud inspiratsioonireisil osalejate mõtted.

Mida tähendab tugevustele põhinev kogukondade arendamine? Millest saab kogukond alguse, kuidas liikuda edasi? Neile küsimusele käisid vastuseid otsimas Arenduskoja Kogukondade arenguprogrammis osalejad.

Alustasime oma inspiratsioonireisi [Järva-Jaanist](#), kus tutvusime [Orina mõisaga](#), mis on ehe näide koha ja inimeste lugude avastamisest ja taaselustamisest. Käisime veetornis, millest kohalikud mehed on teinud hubase vaatetorni. Endise kutsekooli hoones nägime ruumi oskusliku kasutamist discolfi ja rulasõidu harjutamiseks ning kontsertide korraldamiseks. [Kinomuuseumis](#) kohtusime legendaarsete kinomehe Vello Kolnesiga ja vaatasime filmi. Päeva mahtus veel põgus kohtumine [Vanatehnika varjupaigas](#). Jõudsime mängida [kõndivat jalgpalli](#) ja nautida kohalikku toitu ning pidada kohalike eestvedajatega vestlusi. Järva-Jaani on koht, kus kogukonna inimesed on näinud võimalusi seal, kus enamus kipub nägema probleeme: lagunevad majad, tolmuhi all olev nii öelda kolu jne. *Mairi: Järva-Jaani no olen seal väga palju käinud aga mitte kordagi pole näinud, mida sai näha ja kuulda. Väga kokkuhoidev ja tegus kogukond toimetab seal erinevalt, kuid samas üheskoos ja üksteist toetavalt ning on abiks nõu ja jõuga. Mida rohkem MTÜ-sid on kogukonnas on ka võimalused suuremad. Kui on tegusad eestvedajad siis liigub igal tasandil ainult edasi. Väga meeldis, et on inimesed, kes ei lase ajalugu kustutada ning hoiavad mis on väärtuslik ja pürgivad edasi.*

Järva-Jaani kogukonna üks eestvedajatest on Arto Saar. Osalejad jõudsid järeldusele, et Arto, ei ole ainult eestvedaja, teda võib pidada heas mõttes Järva-Jaani *ämblikmeheks*, kes ühendab erinevaid inimesi, grupe, ideid. Ta on osanud **kogukonnas punuda võrgustiku**, kus toetatakse teineteist. Samas on võimalus kõigil huvilistel ise tegutseda ja oma eesmärged ellu viia. Selliseid ühendajaid, kes oskavad märgata ja kokku viia ühiste huvide ja vajadustega inimesi on igas kogukonnas ja tavaliselt on neid mitu. Tark kogukonna eestvedaja leiab nad üles ja toetub oma töös kogukonna ühendajatele.

Arutasime ka selle üle, **kas kogukonnas on vaja ühte suurt eesmärki või pigem võiks olla neid rohkem.** Järva-Jaanis on mindud seda teed, et las olla palju eesmärke, palju gruppe, kes kõik saavad ajada oma asja, ühendavaks teguriks on pigem paik ja soov, et meil on siin hea elada. *Taimi ja Örne: Meie jaoks oli väga inspireeriv see, et koostöös peitub jõud ning mitte millestki, on võimalik teha palju, kui kogukonna inimesed ei karda tööd. Muidugi on paljude asjade jaoks vaja ka raha aga kui panna pead kokku ja üheskoos asju arutada ning käed külge lüüa siis suudetakse ületada kõik raskused.*

Järva-Jaanist edasi **liikusime Harmi külla**, kus meie grupijuht Helen Kari rääkis oma kogukonna loo kooli hoidmisest, läbipõlemisest ja taastumisest. *Malle: Harmi kogukonnakooli lugu läks mulle väga hinge, samas andis ka mõtteainet. Kogukond koosneb inimestest, individidena väga erinevatest. Et midagi toimuks ja elu kogukonna vaates edeneks, peavad olema innustunud eestvedaja(d) + huvilised toetajad. Mõlemad vajavad märkamist ja nn aega oma eluks. Kogukonna nimel jäägitult pühendumise hind on isiklik läbipõlemine.*

Väikekoolide sulgemine on teema, millega paljud omavalitsused ja kogukonnad kahjuks kokku puutuvad. **Oluline on viis, kuidas me kohapeal teemaga tegeleme**, kas üksteisega võideledes ja vastandudes või dialoogi pidades, kuulates ja püüdes mõista erinevaid osapooli. Kogukond, eriti eestvedajad, kes pühenduvad ainult võitlusele võivad tihti jõuda läbipõlemise ja kogukonna hääbumiseni. *Hilleri: Kõige rohkem kõnetas mind Heleni lause erakooli osas, et ei pea tegutsema ühiselt millegi vastu, vaid vaatama, mõtlema ja tegutsema millegi poolt. Seda mõtet saab kanda väga erinevatesse valdkondadesse, see annab hoopis uue energia koos tegemisele.*

Harmis oli juttu ka kriisi teemadel. Helen tõi välja, et kriisiks ettevalmistusel ei saa keskenduda vaid tegusatele meestele ja generaatoritele. Tegusad mehed on lihtsalt kriiside ajal pigem kriisikeskmes ja kohapeal tuleb ilma nendeta hakkama saada. Oluline on luua omavahelisi suhteid ja valmistada ette naised ilma meesteta hakkama saama. Generaatorite olemasolu on vajalik, kuid lisaks peab olema ka inimesed, kes neid kasutada oskavad. Iga kogukond peaks läbi mõtlema oma kogukonna võimalikud kriisid, mitte keskenduma ainult suurtele katastroofidele. Abi kogukonna kriisi teemade lahkamiseks leiab kogukonnaveebis olevast [kriisplaani koostamise videokoolitusest](#).

Oma reisi esimese päeva lõpetasime **Võtikmetsas**. Nii [Võtikmetsa](#) kui ka järgmisel päeval külastatud [Siidrifarm](#) on kohalikud ettevõtted, mis rõhutavad kogukonna olulisust. Mõlemad ettevõtjad panustavad ise kogukonda kui ka kaasavad kogukonda looma lisaväärtust ettevõttes. Näiteks on Siidrifarmis võimalik külalistel degusteerida kogukonna maitseid. Kogukonna inimesed tulevad ettevõttele appi ka suurte ürituste korraldamisel. Jõudsime arusaamisele, et kohalik toit on kogukonnas ühendava jõuga. *Malle: Neis kogukondades on tegevad toitlustuse/ teenuse/ toote pakkujad, kes kasutavad ja propageerivad toorainet/ saadusi lähikümbrusest. Üks kogukonna püsimist ja arengut soodustav oluline tegur toimimas. Reis oli omamoodi Eestimaise toidu elamus!*

Teise reispäeva mahtus lisaks Siidrifarmi külastusele ka kohtumised [Käru muuseumis](#) ja [Türi kogukonnaseltsis](#). Nii Käru kui Türi lugu ühendas kohalike inimeste loomingu- ja hoolivuse kohaliku ajaloo, inimeste ja asjade vastu.

Foto esiplaanil meie reisijuht Helen Kari Kärü muuseumis.

Võtsime ka aja omavahel suhtlemiseks, ühises ringis jagasid arenguprogrammis osalenud kogukonnad oma vahepealseid tegemisi.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et reis aitas osalejatel mõista, mis kogukonna tegutsema paneb, kuidas leida üles tugevusi ja neile oma arengut üles ehitada. Seda kinnitavad ka osalejate mõtteid peale reisi:

Valdo: Mina nägin kinnitust arusaamale, et kogukond saab tekkida ja kogukondlik tegevus toimida ainult altpoolt ülesse. Mingi ussi- ega püssirohuga ei pane seda käima, kui pole inimesi kohapeal kes koostegevuses kasu näevad. Tundub ka, et kogukondliku tegevuse käimatõmbamiseks on pahatihti vaja midagi negatiivse alatooniga asjaolu: midagi laguneb, midagi on puudu, on vaja olla millegi vastu. Kui kõik on hästi ja olemas ja toimib, kas siis leitakse põhjust kokku tulla? Või kui probleem on lahendatud, siis kas on piisaval hasarti edasi tegutseda?

Marje: Suur rõõm oli kuulda, kuidas kogukondade arenguprogramm on Kadrina vallas Hulja kogukonnale juba hoo sisse lükanud. Kati Raudla viis ellu väga eduka algatuse – Hulja talgud, mis tõi kogukonnas rekordarv talgulisi, ligi 70 inimest ja üheskoos tehti ära rohkem kui eesmärk oli. Mina isiklikult pole veel nii tugevat kogukonnatunnet kuskil tundnud ning olen kindel, et see oli alles algus.

Õnne ja Taimi: Elamus oli super ja kindlasti räägime sellest oma kogukonna inimestele ja soovitan neil neid kohti külastada. Saime kinnitust, et kõik takistused on ületatavad kui seda ainult tahta. Saime sellelt reisilt ka palju ideid mida hakata ellu viima. Kõige muljetavaldavam oli Orina mõis mis oli nagu ulme. Mõisakooli lugu läks hinge, sest väikekool kus meie Taimiga kunagi käisime Lääne-Virumaal müüdi samuti erakättesse ja seal on nüüd peomaja, kuid kooli kokkutulekuid oleme saanud seal alati pidada.

Veronika: Mulle avaldas muljet väga Järva-Jaani. Väga hästi üles ehitatud programm ja väga tegus kogukond. Soodne keskkond lausa paari päevaseks programmiks – nii palju põnevat oleks avastada ja kindlasti tuleb sinna omal käel tagasi minna.

Riina: Retke jooksul oli igas kohas palju inspireerivat. Imelised kogukonnad! Võtsin kaasa soovitus - rääkige kogukonnas, ja teen seda senisest juba rohkem.

Lii: Järva-Jaani pani kustumatu täpi kohe reisi alguses, see oli võimas. Nii hea kui on selliseid inimesi,

kes oskavad hoida alles, mis oleks teiste inimeste poolt ammu hävitatud. Praeguses ajas on see suur väärtus. Nii Harmi loo kui Konnamaja puhul on aktiivsus ja hoolivus mänginud suurt rolli nende käekäigu osas, aga ainult sellest ei piisa paraku. Muuseumid näitasid samuti kui palju saavad edasi anda inimesed, kes sellest hoolivad ja soovivad seda säilitada ning edasi anda selle mõju teistele. Võtikmetsa andis oma soojust ja hõngu kaasa ka koju, see hingega kohalolek külaliste jaoks. Igal kogukonnal on oma lugu ja seda tuleb osata omasse "purki" panna.

Malle: Reisile tagasi mõeldes märkasid midagi ühist kõigis külastatud paikades. Esmalt, neis kogukondades väärtustatud vanad hooned. Omal ajal ehitatud piirkondlikult olulised, kuid aja jooksul oma algse funktsiooni kaotanud rajatisi pole uusarenduste tuhinas kiirkorras lammutatud (lammutada lastud), vaid kogukonna toel täidetud uue sisuga. Vägev!

Airi: Järva-Jaani oli juba tuttav kant, aga reis avas selles uusi uksi veetorni ja vana koolimaja näol. Tore näha, kuidas inimesed omavahel koos toimetavad. Harmi koolilugu oli hea näide selle kohta, kuhu me keegi jõuda ei taha - me ei taha pisarateni läbi põleda. Väga hea meeldetuletus omale!

Hilleri: Mind kõnetas Järva-Jaani aktiivsus, kuidas nad on nii mitu asja toimima pannud ja ja nüüd on oluline see kõvasti väljapoole kommunikeerida.

Mairi: Nägin ja kuulsin, et kui hoole ja armastusega teha midagi ning kõik endast anda kuid sellest jääb ikka väheks võib hoopis vastupidine juhtuda, et väsid ning kõrbed. Harmi kooli lugu valgustas erinevatest nurkadest ja oli õppimiskoht kuhu ise küll kuuluda ei taha ning tuleb leida abilisi ning kindlasti jagada ülesandeid kogukonnas. Kui abi vaja tuleb seda kindlasti küsida. Kogu reisi ajal nähtu andis põhjust minna edasi oma kogukonnas ning teha koostööd vallaga. Bussis Heleni poolt räägitud kogukonna mentordamise lugu oli väga hea info, mis puudutas valmisolekut kriisiks. Sellise nurga alt polegi mõelnud valmidust kogukonnas kuna ainult räägitakse söögist ja joogist ning esmatarbe vahenditest. Kuigi meie talgud ju on sellised kes tuleb saega, kes traktoriga kes saab abiks olla käru või trimmeriga ja kes teevad lihtsalt oma kätega midagi korda.

Marge: Sain palju üllatusi, mida ei teadnud nagu näiteks Järva-Jaani kutseka pöördlava ja see, kuidas seda tutvustati on fantastiline, super äge. Haaras kaasa ja ajalugu teada läbi show on palju toredam. Seda programmi võiks ka koolidele pakkuda. Väga tore oli näha, kuidas erinevad kogukonnad toimivad ja, kuidas toimima pannakse, kuidas koostööd tehakse jne. Sellest saan ka aina rohkem aru, et Eestimaal on veel palju avastamist. On paiku, ajaloolisi kohti, mis on kuskil peidus nii, et sellest teavad vaid oma kogukonna inimesed. Õppereis andis päris mitmeid uusi ideid, kuidas arendada oma kogukonda, kuidas tuua kokku inimesi, leida see tõmbenumber, mis tooks ka kaugemalt rahvast külla. Tore oli ka tunda lahkust, sõbralikkust ja avatust kogukondades, mida külastasime. **Räägiti lugusid, mis tundusid võimatud aga need olid võimalikud, sest nad tegid seda.**

Ressursipõhisest ehk tugevustest lähtuvast kogukondade arendamisest saab lugeda [kogukonnaveebist](#). Reisil olnud kogukondadele jäi koduülesandeks avastada oma kogukonda ja luua suhteid! Inspiratsioonireis toimus [MTÜ Arenduskoja Kogukondade arenguprogrammi raames](#), mis on osa koostööprojektist: „Viru LEADER võrgustiku tugevdamine“

Kaasrahanud
Euroopa Liit

ÕPIAMPS LUGEJALE! Kutsume teid mõtlema oma kogukonnale ja sellele, mida igäüks saab ära teha kogukonna jõustamiseks. Abiks Ressursipõhise kogukondade arendamise praktika lühikokkuvõtte. (Väljavõtte juhendmaterjalist: Ressursipõhise kogukonna arendamise põhimõtted ja rakendamine. Kadi Kass, 2024)

Ressursipõhise kogukonna arendamise praktika lühikokkuvõtte

Ressursipõhine ehk tugevustele põhinev lähenemine, mis põhineb jätkusuutliku kogukonna arendamise praktikas proovitud ja testitud meetoditel. See pole ühtse valemiga ette kirjutatav, vaid siin on mõned põhilised suunised, mis peegeldavad kogemust ja põhimõtteid ressursipõhise lähenemise rakendamisel.

1) **OLGE AVATUD JA PAINDLIK.** Iga kogukond on unikaalne, omanäoline. Oluline on olla teadlik märkaja, et valida just sellele konkreetsele kogukonnale vajalikud ja sobivad lähenemisviisid ja meetodid. Ei ole olemas kindlaid tööriistu, mis sobivad kõigile kogukondadele ühtemoodi.

2) **KOGUGE LUGUSID**

Lood on kogukonna kultuurilise kapitali kogumikud. Kuulamisvestlus võib kaasata inimeste kogemuse edukatest tegevustest, mis aitavad avastada kogukonna sees olevaid andeid, oskusi, talente ja ressursse. Lugudest saab avastada, millest inimesed hoolivad ja mis neid motiveerib tegutsema.

3) **TOOGE KOKKU TUUMIKGRUPP**

Lugudest ilmnevad inimesed, kes on näidanud minevikus pühendumust ja juhtimisoskust või kes hetkel võtavad juhtiva rolli. Seejärel tooge kokku grupp inimesi, kes on huvitatud kogukonna ressurside uurimisest, võimaluste tuvastamisest ja arendusliku tegevuse juhtimisest. Kaasake inimesi, kes on motiveeritud kogukonnas tegutsema selle nimel, mis neile korda läheb, kasutades nende endi tugevusi ja andeid.

4) **KAARDISTAGE ISIKUTE, ÜHINGUTE JA KOHALIKE INSTITUTSIOONIDE VÕIMEKUSED JA RESSURSID**

Nii nagu enne poodiminekut on mõistlik vaadata üle, mis juba olemas on, et toimetada jätkusuutlikult, nii on ka kogukonnas hea enne tegutsema hakkamist kaardistada, millised on kogukonna liikmete anded ja oskused ja soovid ning kogukonnas leiduvate institutsioonide ja võrgustike võimalused muutuse või parema elu loomiseks.

- Ühingute tuvastamine

Leidke need formaalsed ja mitteformaalsed grupid, kes on kõige tõenäolisemalt valmis koostööks ühise kogukonna heaolu suurendava eesmärgi nimel. Selles protsessis laieneb ka kogukonna aktiivsete liikmete, võimalike ühendajate nimekiri.

- Isiklike annete, oskuste ja võimekuste tuvastamine

Fookuses on näidata inimestele, et nende võimed ja panus on väärtuslik, seda märkavad teised, aga oluline on ka aidata inimestel ise avastada ja jagada oma andeid ja oskusi.

Koostatakse võimekuste nimekiri (või mingi tore visuaalne väljund, nt oskuste puu), loetledes need võimed kategooriatesse nagu kogukonna arendamine, ettevõtetus, õpetamine, kunstilised, käelised, tehnilised või muud oskused. Oluline, et need peaksid kajastama kogukonna enda määratletud tugevusi, mitte väliseid ootusi.

- Kohalike institutsioonide/asutuste ressursside tuvastamine

See hõlmab avalikke institutsioone ja erasektori ettevõtteid. Nende ressursid võivad olla teenused, kohtumispaidad, taristu ja muud vahendid, mida nad saavad pakkuda, suhtlusvõimalused ning personal, kes suudab näha laiemaid eeliseid tugevamate suhete loomisest kogu kogukonna jaoks.

- Füüsiliste varade ja loodusressursside tuvastamine

Märgake erinevate paikade, nii looduslike kui ehitatud kohtade potentsiaali, st kus võivad tekkida uued ideed, võimalus kogukonnategevusteks, inimeste kohtumisteks. NB! Kuna kohtade ligipääsul ja kasutamisel on erinevad tingimused, tuleks eraldi tuvastada need, mis on ühiskasutuses ning need, mis on kellegi eraomandis, aga võib-olla kogukonna hüvanguks rakendatavad.

- Kohaliku majanduse kaardistamine

Teenuste pakkumine on viinud kogukonna arusaama kaugenemiseni sellest, kuidas nende vajadused saavad täidetud. Eesmärk on anda kogukonna liikmetele teadmisi sellest, kuidas kohalik majandus toimib ja leida võimalusi kohalike ressursside paremaks kasutamiseks ja kohalike teenuste eelistamiseks väljastpoolt pakutavatele.

5) LEIDKE JA KAASAKE ÜHENDAJAD, KES SUUDAVAD LUUA JA HOIDA SUHTEID

Sulanduge kogukonda, julgustage uute suhete loomist, olemasolevate tugevdamist ning laiendamist. See on kogukonna loomise südameks, mis toob kaasa mõõtmatu kasu.

Püsiv muutus tuleb kogukonnast endast ning kohalikud inimesed teavad, mida on vaja muuta. Võib-olla on kõige olulisem samm ressursipõhises kogukonna arendamises julgustada uute suhete loomist ja olemasolevate tugevdamist ning laiendamist. Suhete märkamine, loomine ja tugevdamine on kogukonna arendamise tuum, mis loob aluse algatusteks ja positiivseteks muutusteks kogukonnas!

6) USALDAGE KOGUKONDA, LASKE KOGUKONNAL JUHTIDA KOGUKONNA VISIOONI JA PLANEERIMIST

Ressursipõhise kogukonna arendamise põhiline idee seisneb selles, et kogukonnad saavad ise juhtida arendusprotsessi. Kogukonna liikmed teavad, mida on vaja muuta ning kogukonna seest tulevad muutused on püsivad. Inimeste tegutsema panevaks jõuks on kindlad teemad, millest nad tugevalt hoolivad, nagu näiteks mingile murekohale lahenduste leidmine, unistuste teostamine ja isiklike annete/oskuste panustamine. Iga kogukond on täis nähtamatut motivatsiooni

tegutsemiseks, mis tuleb esile tuua. Olemasolevaid, kuid sageli märkamata jäänud ressursse saab tuvastada erinevate kaasamiseetodite ning heade sotsiaalsete suhete edendamise kaudu. Oluline on, et kogukond ise otsustab, mis teemaga soovitakse tegelema hakata. Hea on valida konkreetne, saavutatav ja arusaadav tegevus, millega saab kohe alustada.

7) KAASAKE ERINEVAID VÕRGUSTIKKE KOGUKONNA RESSURSSIDE MOBILISEERIMISEKS

Kui inimesed teavad, mida teha edu saavutamiseks, näevad, kust alustada ja et seda saab saavutada olemasolevate ressursside piires, siis valitud tegevusel on ühendav ja tugevdav mõju. Formaalsete ja mitteformaalsete võrgustike kaudu saab ümber kujundada kohalikke sotsiaalseid ja majanduslikke arenguid. Kui seda teavet edasi jagada, siis selle tulemusena mõistetakse, mida saab veel saavutada uute seltside vms huvigruppide kaudu. Ühise eesmärgi nimel saavad tekkida veel suuremad kogukondlikud võrgustikud.

8) KASUTAGE KOGUKONNA SISEMISI RESSURSSIDE JA TUGEVUSI, VÄHENDAGE SÕLTUVUST KOGUKONNAVÄLISTEST RESSURSSIDEST

Kogukonna visiooni saavutamine algab inimestest, kes mõistavad oma ühingute jõudu ja võtavad vastu väljakutse asju teoks teha. Väliseid ressursse ei otsita enne, kui on kasutatud kohalikke ressursse ja selge arusaam sellest, mida on vaja, on olemas. Ametiasutused astuvad sammu tagasi toetavast ja abistavast rollist, jättes otsuste tegemise ühingute juhtidele. See muudab oluliselt kogukonna suhtluse dünaamikat asutustega, kuna kogukond ei ole enam sunnitud end kohandama väljastpoolt pakutavate teenuste nõuetele, vaid kasutab ressursse, mis loovad jätkusuutliku kogukonna arengu.